

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: DR. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik hetenként egyszer, szombaton.
Előfizetési ár: egész évre 14 korona, fél-
évre 7 korona. Egyes szám ára 30 fillér.

Szerkesztőség és kiadóhivatal Debreczen, Kollégium;
Ide kell küldeni a lap szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó
minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetési díjat.

Egyetemí rektori záró beszéd.

(Folytatás és vége.)

De nemcsak sok hallgató befogadására kell az egyetemnek berendezkednie és számukra a kiképez-
tetésük zavartalanosságát biztosító külső körülményeket
megteremteni, hanem magának a kiképeztetésnek, az
egyetemi tanulmányoknak minél nagyobb intenzitásúra,
elmélyítésére kell törekednünk. A többtermelés nem-
csak mennyiségileg, hanem minőségileg is értendő.
A háború után nemcsak értelmiségünk veszteségeinek-
pótlását kell végeznünk, hanem ennek az értelmiség-
nek — melyet egy sokszor idézett szigorú bíráló gyön-
gének nevezett — színvonalát is emelni, mind szel-
lemi, mind erkölcsi tekintetben. A háború után meg-
indítandó egyetemes nemzetnevelő munkában a dolog
természete szerint az egyetemnek lesz a vezérszerep:
papokat, bírakat, tisztviselőket, orvosokat és tanárokat
zék nevelnek a hazának. Ezek sorában a legnagyobb
hatású munkát az ifjúság lelkét és szellemét formáló
tanárság végzi.

Ebből a szempontból őszinte örömmel üdvözljük
a tiszántúli református egyházkerületnek a magyar
művelődés szolgálatában kifejtett százados munkájához
méltón sorakozó ama határozatát, hogy középiskolai
tanárjelöltek számára, a budapesti báró Eötvös-kollégium
mintájára szervezendő internátust állít föl. Az ilyen
kollégiumok szervezésének két alapelve, hogy egyrészt
a fontos tanári pályára készülő fiatalság között erős
selectiót végezzen, csak a legkiválóbbakat, a tehet-
ségeseket karolja föl, másrészt meg számukra lehe-
tővé tegye, hogy minden anyagi gond nélkül tisztán
tanulmányaiknak élhessenek s ezért mindennemű mel-
lékfoglalkozástól kategorikusan eltiltja őket és min-
den, tanulmányaikhoz szükséges tudományos segéd-
eszközt rendelkezésükre bocsát. Bentlakó nyelvmesterek-
től a tudományok műveléséhez elengedhetetlenül szük-
séges modern nyelveket tanulják s két-három corre-
petitortól útmutatásokat nyerjenek. Persze egy kis
sporttal és zenével is kell fűszerezni az internátusi
életet. Külön szakelőadók alkalmazásától, rendszeres

előadások tartásától azonban nem lehet eléggé óvni,
amint ezt a párizsi École Normale Supérieure, az ilyen,
tanárjelöltek számára szervezett kollégiumok ősi és
legkiválóbb mintaképe, többek között az Eötvös-kollé-
giumnak is előképe, igazolja, ahol a szakelőadások
valóságos fiókegyetemé fejlődtek, úgy hogy a kormány
kénytelen volt az egyetem munkáját kiegészíteni akaró,
valójában azonban zavaró — egyébként elsőrangú —
szakelőadók munkáját teljesen beszüntetni.

A tanárképzés, a tanárjelöltek tudományos és
paedagogiai vezetése eminenter állami föladat, aminthogy
az államnak ezt az elvet a tanítóképzés egész vonalán
is szigorúan végre kellene hajtania. A tanárképzésnek
egységesnek kell lennie, annak nem lehetnek felekezeten-
ként változó eszményei, ezt a föladatot jól, a tudomány
és az állam érdekeinek legmegfelelőbb formában csakis
a legjobb erővel rendelkező, a legjobb tanárokat ma-
gához vonzó, minden partikuláris szellemtől ment, füg-
getlen állami egyetem teljesítheti. Az állami felügyelet
alatt működő egyetem filozofikus szellemű, tiszta lég-
körében szerzendők meg azok a szellemerkölcsi kész-
letek, melyekre a kultúra apostolainak, a nemzet ifjú-
ságát nevelő tanárságnak ebben a hazában szüksége
van. A kultusz-kormány, elvben máris hozzájárult ahhoz,
hogy egyetemünk bölcészeti fakultásán a háború után
tanárképző-intézet szerveztessék, melyet a testvér-
egyetemekkel kapcsolatosan működő hasonló intézetek-
ben tett tanulságoknak értékesítésével a modern közép-
iskola követelményeinek megfelelő módon fognak meg-
alakítani. Embrionalis állapotban már most is megvan
az egyetemi tanárképző: amennyiben a tanárjelöltek
gyakorlati képzését, a középiskola szükségleteit szolgáló
külön előadások rendszeresen folynak nálunk. — Meg-
vagyok győződve, hogy a református tanárjelöltek szá-
mára alapítandó kollégium és egyetemünk bölcészeti
karának tanárképző-intézete egymás munkáját kölcsö-
nösen elősegítve és egymás működési körét tiszteletben
tartva mindenkor teljes harmoniában fog egymás mellett
működni, hogy vállvetett munkával a hazának általában
és szorosabban az ország református középiskoláinak

kiváló, tudományos szellemű, kötelességtudó és egészséges világnézetű tanárokat neveljünk.

A szellemi többtermelés kvalitásának biztosítását szolgálja a külön egyetemi könyvtár szervezése. A kollégiumi nagykönyvtár, amelynek századokon át gyűjtött kínesei méltó büszkeségét teszik a református egyháznak, s mely a XIX. század közepéig a legtökéletesebb magyar könyvtárak közé tartozott, mai állapotában már nem tudja kielégíteni az egyetem különböző karain képviselt nagyszámú tudománykörök igényeit. Egyes szakok, mint a theologia, a magyar irodalom és nyelvészet, a magyar történelem különösen régebbi anyagában kitűnően vannak képviselve benne, más tudományok azonban csak hézagosan, egyes tudományok műveléséhez pedig úgyszólván teljesen hiányzik a megfelelő irodalom. Ehhez járul, hogy a könyvtárt fenntartó testület korlátolt anyagi ereje nem tette lehetővé, hogy a tudományok újabb korbéli hatalmas föllendülésével a beszerzéseknél lépést tartsanak s így különösen a modern tudományos irodalom — pedig a kutató rendszeren erre szorul legjobban — meg alapvető műveivel sem szerepel. Az egyetemi könyvtárnak saját helyiségeiben most erőteljesen megindult szervezése pótolni fogja a kollégiumi nagy könyvtár hiányait és egész szakkönyvtárak megvásárlása révén és az újabb tudományos irodalom rendszeres beszerzésével lehetővé fogja tenni a tudományos búvárkodást. Ha ez idő szerint, kétségkívül igen tiszteletre méltó okokból, nem is sikerült a két könyvtárnak óhajtott egyesítése, ami mindkét intézménynek érdeke lett volna: a református kollégiumi könyvtáré, mert megmentette volna az elavulástól, az egyetemi könyvtáré, mert ma már alig; vagy csak rop-pant fáradsággal és költséggel beszerezhető alapanyaghoz segítette volna, bizonyos, hogy a két könyvtár egymást működésében a leghathatósabban fogja támogatni és hogy egyetemünk tanárai és hallgatói a tudomány, illetőleg kiképzetésük intenzív műveléséhez immár Debreczenben is, habár két helyen, meg fogják találni a megfelelő tudományos anyagot.

Ami a kollégiumi könyvtárral még nem sikerült, talán sikerülni fog városunknak egy másik fontos kultur-intézményével, az őskori és középkori valamint ethnographiai emlékekben bővelkedő városi múzeummal: óhajtandó, hogy ez az egyébként kitűnően kezelt gyűjtemény szervi kapcsolatba kerüljön az egyetemmel, mert ez a kapcsolat, mint ez az Erdélyi Múzeum Egylet gyűjteményeinek a kolozsvári egyetemmel való egybeolvasztása folytán történt, a múzeum fejlődése és anyagának tudományos értékesítése szempontjából fényes eredményekkel kecsegtetne. Ez az egyesítés a magyar történeti kutatás, vidékünk nagyérdékű néprajzi viszonyainak jelenleg elhanyagolt tanulmányozása és egy kapcsolatosan, állami támogatással, illetőleg állami letétek útján szervezendő művészeti gyűjtemény fölállítására

esetén, a városunkban úgy szólván teljesen hiányzó művészeti érzék és képzés tekintetében a legszerencsésebben egészítené ki azt a tudományos és kulturális munkát, melyet az egyetemnek itt teljesíteni kell.

Reméljük lehet, hogy a háború befejeztével a kormány fokozatosan megvalósítja azokat a fejlesztési programokat, melyeket a theologiai kar kibővítése, az aránylag legjobban megalapozott jogi kar teljesebbé tétele és a tanszékek dolgában legmostohabban dotált bölcsészeti kar kiépítése érdekében kidolgoztunk. Az az állapot, hogy egyes óriás terjedelmű tudománykörök egyetlen képviselővel bírnak, más, fontos szakokról pedig egyáltalában nem történt gondoskodás, fenn nem tartható. Honorálni kell azt a programunkat is, mely egyetemünknek speciális jelentőséget óhajtott kölcsönözni azáltal, hogy hazánkban a Kelettel való természetes, a jövőben még jelentősebb politikai és gazdasági kapcsolatát a közel Kelet népeinek nyelvi, történeti, gazdaság-földrajzi, néprajzi tudományos kutatásával akarja meg-alapozni, illetőleg szorosabbá fűzni.

Ily módon egyetemünk munkája a szellemi többtermelés terén rendkívül eredményes és nagyhatású lesz, úgy hogy meg fogja érdemelni azt a nagystilusú, pompás külső megjelenését, mely a nagyerdei egyetemi telepet hazánk legszebb főiskolájává fogja tenni.

De ezek a jövő, reméljük, a közel jövő képei. Most még szerény és szűk viszonyok közt teljesíti az egyetem hivatását. Hogy miképpen tette ezt a most lezáruló tanévben, mi volt ezen egyetemi év belső és külső élete, arról általános egyetemi szokás szerint ősszel lesz szerencsém beszámolni, amikor székemet hivatali utódomnak fogom átadni.

Ez év történetének csak egy mozzanatáról kívánok most zárólag emlékezni. Március 2-án mult száz éve, hogy nemzeti irodalmunk büszkesége, Arany János, született. Az egyetem a százéves fordulón ünnepi közgyűléssel akart hódolni Arany szellemének. A református kollégium szintilyen ünnepet tervezett egykori tanítványának tiszteletére. E szoros viszonyra való tekintettel, s mint-hogy az ünnep díszszónokának egyetemünk magyar irodalomtörténet-tanárárt nyerték meg, engedve a hozzám intézett óhajnak, lemondtam külön egyetemi ünnep rendezéséről, abban a tudatban, hogy a kollégiumi ünnep keretében egyetemünknek is nyílik alkalma, hogy a költő emlékének hódoljon. Sajnos, előttem ismeretlen okokból, a kollégium ünnepe elmaradt. Nem volnánk azonban méltók a magyar egyetem nevére, ha ezt az évet elengednénk múlni anélkül, hogy a magyar nemzeti szellem dicső megteremtője előtt le nem rónók a tisztelet adóját: ép ezért mai közgyűlésünk főtárgyává tettük a rektori dékán úr önagságának előadását Arany Jánosról.

Debreczen, 1917. május hó 31.

Dr. Láng Nándor.

Rendezkedés a missziói munkamezőkön.

Az egyetemes magyar református egyház első debreczeni zsinatján két olyan kimagasló intézményt létesített, amelyekből valóban új életerők indultak ki a református egyház megújítására. Az egyik a közalap létesítése, a másik a református missziók szervezése. Mindenikről el lehet mondani, hogy ezeket a Szentlélek hatalma hozta elő. Az általuk támadt sok áldás ezekről a bizonyosság. A tapasztalat azt mutatja, hogy minden nagy gondolat, eszme, intézmény amint belép a való élet világába, és itt elhelyezkedést keres, kénytelen simulni, alakulni, változni a külső formákban azon viszonyok szerint, amelyek között életét folytatja s feladatait teljesíti. Így történt ez azzal a két nagy intézménnyel is, de különösen a mi missziói intézményünkkel. Azok, akiknek lelkéből a missziók szervezésének eszméje először kifarjadt, azok bizonyosan maguk sem sejtették, hogy ennek az országnak különböző vidékein, más-más sajátosságai között hogy indul, hogy fejlődik, milyen életmedret és magának ez a misszió eszméje. Erre nem is kellett gondolni, a cél az lehetett csak, hogy az eszme, az íge testté legyen és ezen a földön az emberek között áldássá dicsőüljön. És ez a cél sokszorosan meglett és meg van. Az mindenesetre érdekes jelenség, hogy a missziói munkálkodás, a missziói munka meghatározása, a róla való nézet és felfogás, a szervezés óta eltelt 30 év alatt sok részben eltérő lett egymástól kerületenként, sőt egyházmegyénként is. Ezt az egymástól való eltérést most kezdik észre venni, és most az a gondolat ébredt fel többek lelkében, hogy rendezni kellene a missziói munkákat egységes irányelvek alapján. Ebben az irányban indult el legközelebb a dunamelléki egyházkerület, amidőn Ágoston Sándor horvátszlavonországi lelkész által tervezetet dolgoztatott ki a missziói munka irányelveiről, magáról a missziói munkáról, s az ezzel kapcsolatos jelentések miként való elkészítéséről. Úgy látszik, hogy a dunamelléki egyházkerület területén belül is ezekről a dolgokról ezideig egységes nézet és felfogás nem alakult ki; most szeretnék ott a biztos alapot tekintetben megvetni. És ha e kerület múlt évi őszi gyűlésének jegyzőkönyvébe betekintünk, s megnézzük abban a beadott missziói jelentéseket és hozzá olvassuk az Ágoston-féle tervezetet, azt kell észrevennünk, hogy a szóban forgó tervezet ott sem ugyanazon felfogást tükrözi a missziói dolgokban, mint amilyenek eddig a kerület missziói ügyeiben fennállottak és érvényesültek. Teljesen bizonytalan, hogy ott is alkalmasnak tartja-e a kerületi gyűlés és az egyházmegyék ezt a tervezetet az elfogadásra oly módon, hogy minden missziói élet és munka a szerint igazodjék.

És még bizonytalanabb ennek a kerületnek azon messze néző célja, hogy abból a tervezetből az egész

országos református egyház számára lehet-e egységes irányító szabályrendeletet alkotni. Ilyet csak azon esetben lehet gondolni, ha a tervezet kellő figyelemmel van az egymástól eltérő fejlődésre, megállapodott elvekre és ezek ismeretével próbál alkotni az ellentéteket áthidaló szabályzatot. Az meg legkevésbé volna helyeselhető, ha valaki a saját gondolatában dolgozik ki egy tervet, és az élő, munkálkodó missziókat ennek a kigondolt tervnek a rájárára kívánná ráfeszíteni. Ebből bizonyosan sok felé a missziók pusztulása állana elő. A tiszántúli egyházkerület nagy lendületű, szép fejlődésű misszióit semmiképpen sem lehetne kész romlás és kártétel nélkül abba a tervezetbe beleilleszteni. A mi misszióink nagyra túl nőttek annak a keretein. Le kellene vagdalni a dúsan fejlődött ágakat a misszió fájáról. Csak a pusztatónk és a gyökerek maradnának meg, de ezek is olyan talajba átültetve, hogy pár év alatt elszáradnának teljesen. Azt akarom e képes kifejezésekkel mondani, hogy az Ágoston-féle tervezet bármilyen logikus, átgondolt tervezet is, mint írásbeli munkát az élet igényeinek és szükségleteinek nagyon alatta marad legalább itt nálunk. Már az az alapelve a tervezetnek, hogy csupán a szórványokban folyó egyházi munkát tekinti a misszió fogalma alá tartozónak és hogy szerinte missziói egyház volta-képpen nincs is, ez már magában is olyan ellentétet emel a mi felfogásunkkal szemben, mely miatt mi a tervezet szellemével nem találkozhatunk, s azt elfogadni nem tudjuk. Nem kisebb az ellentét ott sem, mikor a tervezet nem a lelkész személyes munkájára fekteti a súlyt, hanem az úgynevezett szórványgondnokéra, akit még szertartás végzésére is fel akar jogositani. Nagy ellentét van közte és köztünk a misszió költségeinek mikénti fedezetére nézve is. A tervezet ezt a költséget a szórványokban lakó református hívek adójából akarja nagyrészt előállítani. Mi szerintünk a mi tapasztalásunk szerint erre éppen nem lehet egy fontos intézményt állítani. Ez nagyon csekély alap is, és bizonytalan is. Ezen megindulni sem lehet a missziókkal, nem hogy megélni és fejlődni. A tervezetnek főjellemtvonása, hogy a konventi missziói segélyeket lehetőleg mind megmentse és elvegye ettől a céltól; pedig ez lehetetlen, mert míg a tervezet azt állítja, hogy a misszió se nem költséges, se nem fáradságos, — mi éppen úgy tudjuk, hogy: az bizony költséges is, fáradságos is, az esetben, ha a missziókkal azok célját komolyan és határozottan el akarjuk érni. Nagy tévedés van abban a felfogásban is, hogy ha valamely területen mi magyar református missziói munkát kezdünk, akkor a munka eredményének abban kell kitűnni, hogy száz, meg száz helyen olyan egyházak fejlődjenek pár év alatt, hogy a missziói segélyt egészen be lehessen szüntetni.

Legyünk tisztában azzal, hogy azokon az óriási nemzetiségi területeken, amelyeken a mi misszióink munkálkodnak, csak egy-egy központi helyen szervezhettünk egyházat, de sok ezer községben ezt nem lehet

megtenni, mert minden községbe nem jut annyi református ember, hogy anyaegyházzá alakulhassanak. Élnék tehát a mi hittestvéreink szétszórta, egymástól elszigetelve a missziók nagy területén s gondozásuk, megtartásuk, lelki erősítésük csak úgy történhetik meg, ha a misszióka tallandóan fenntartjuk és ezek segélyezése által a munkát ott állandóan biztosítjuk. Azzal is tisztában kell lenni, hogy a missziókban leginkább váltakozó, vándorló, jövő menő református nép van. Valami állandó szabály alá tehát nem lehet fogni itt az embereket, mert mire a szabályt alkalmazni akarjuk, már tovább költöztek. A missziók lényege mi szerintünk az, hogy mindazok a református hittestvéreink, akik idegen ajkú, idegen vallású nagy tömegek között apró porszemként élnek, vagy ilyen területekre vetődnek, az egyetemes református egyház által erre a munkára különösen megbízott lelkészek odaadó hűséges szeretete, krisztusi munkássága folytán a keresztyén élet nagy közösségének áldásaiban részesíttessenek, számukra az evangéliom hirdettessék, gyermekeik vallásos oktatása lehetővé tétessék és minden egyebekben is a magyar református egyház testvéri szeretetének melege és ereje hozzájuk elvitessék. Hogy ez a valódi krisztusi szolgálat az egész országban mindenütt egy és ugyanazon külső keretekben menjen végbe, — ezt nem tartom olyan szükségesnek, mint azt, hogy ez a munka mindenhol hűséges lélekkel legyen végezve. Szükségesebbnek itélném azt, hogy lelkészsképző intézeteinkben minél több ifjú lelke kapná meg azt az olthatatlan lángot, azt a készséget, buzgóságot, amely ifjainkat alkalmasokká teheti a missziói lelkészi szolgálat áldásos végzésére. Ezekben az intézetekben szükséges volna az ifjakkal megismertetni a református missziók nagy fontosságát, úgy nemzeti, mint keresztyén szempontból, rá irányítani ezekre a figyelmüket és úgy vezetni őket, hogy oda tudják magukat ennek a munkának szentelni Krisztusért, az Ő egyházáért és a magyar népért. Első szükség a misszionáriusi lélek, második a munkához szükséges áldozatkészség, azután a szervezkedés, a rendezés megtalálja a maga útját, amint azt itt Tiszántúl sok szép példa, sok szép haladás már is bizonyítja.

Fekete Gyula.

Egyház

Templomunk és az intelligencia.

Nincsen előttem egy-egy szomorúbb látvány, mint amikor itten-ottan, egyik-másik templomunkban üresen állanak előttem az intelligens osztály padjai. A magyar intelligencia könnyed észjárásáról s — tisztelet a kivételeknek — rövidlátó gondolkozásáról szólnak, beszélnek ezek az üres padok.

Nem kell a vallás az uraknak, — mondja az egyszerű szabolcsmezei földműves ember. De mond a

nép más is, odalent a mély Alföldön. Az Alföld népesebb, városi egyházaiban már ilyen hangokat is hallottam az egyszerű nép ajakáról: A vallás csak arravaló, hogy a tudatlan, szegény népet féken tartsa vele a társadalom. Az urak azért nem járnak a templomba, mert ők már ezt nagyon jól tudják. Szomorú dolgok ezek. Bizony nem ujságeiket, de egy-egy röpiratot is megérdemelve ennek a dolognak tisztázása, szellőztetése, mert szerény nézetem szerint a magyar nemzet jövődjé forog kockán a magyarság hitéletének esetleges elgyöngülése miatt. Körülbelül egy éve már annak, hogy egyik hadbavonult magyar birtokos (ha jól emlékezem Baloghy volt a neve.) egy levelet intézett gróf Tisza Istvánhoz, azzal a panaszos tartalommal, hogy amíg ő harctéren volt, addig a parasztmunkások teljesen tönkretették a birtokát. — Amilyen az intelligencia, olyan a nép, — válaszolt gróf Tisza a panaszkodó földbirtokosnak. Hát az bizonyos, hogy a „kétszerkettő“ igazságának meggyőző erejével hat reánk ezen levél tartalma, józan logikája. Exemplum trahit. Már a régi rómaiak is ismerték ezt a példabeszédet.

Ahol nincsen példaadás, mit várhatunk ott a néptől? Ha az intelligencia csak a vallási cerimóniák helyét látja a templomban, s könnyű lélekkel hanyagolja el istenítiszteleteink látogatását, vajjon jogosan várhatjuk-e ilyen esetben a néplelek valláserkölcsei fejlődését, istenfélelemben és emberbecsülésben s szeretetben való haladását? Vajjon csodálkozhatunk-e ilyen körülmények között azon, hogy egyik-másik népesebb egyházunk hívei, presbiterválasztás alkalmával rendszeren az egyszerűbb néposztály kebeléből választják meg a presbitereket? — Az uraknak úgy sem kell az egyház. Hiába jelöli, hiába ajánlgatja nekünk tiszteletes uram azokat a tanult, úri embereket! — hangzik ilyenkor a sok panasz, zúgolódás a parókhiák irodáinak falai között.

Természetes dolog aztán, hogy ennek a kóros állapotnak rendszeren az a vége, hogy a szellem, a tudomány, a műveltség s a haladás nagy eszméit képviselő intelligencia vezetése helyett, tanyát üt némely helyeken az egyház kebelében a tudatlansággal, együtt járó rút önzés, demagógia s más egyéb veszedelmes bűnök és nyomorúságok. Egyik-másik lelkészársam bizonyos kesernyős humorral beszélte már előttem, hogy ő csak úgy képes valamit kivinni az egyháztanácsban, ha az ellenkezőjét kéri annak, amit akar. S fájdalom, nemcsak az egyháztanácsban látszik meg, hogy nálunk az intelligens osztály nagy része nem igen érdeklődik a templom s általában az anyaszentegyház iránt, hanem kárát vallja ennek az állapotnak a mi egyházi irodalmunk is.

Nem ismerek olyan lelkészt, akire serkentőleg nem hatna az a körülmény, hogy némely alkalommal az intelligens osztály bizonyos érdeklődést tanúsít lelkészi szolgálata, működése iránt. Egyik jeles egyházi írónktól, Madarász Imrétől hallottam: Sohasem lettem volna egyházi író, ha Karczagra meg nem választanak.

Hát az bizonyos, hogy ott, ahol az intelligencia, például egy-egy főgimnáziumi tanárikar, avagy egy-egy népes, tekintélyes tanítótestület rendszeren látogatja a templomot, ott bizony nagyobb gondot, figyelmet, körültekintést igényel egy-egy predikáció megírása, mint Piriócson avagy Kisbürgözdön, ahol a csendőrséget és a pénzügyöröket is külön meghívó útján kell a templomba hívni a király temetésekor. Vajjon nem csök-

kenti-e a lelkész ambícióját az a lehangoló körülmény, hogy az intelligens osztály hosszú hónapokon, sőt itt-ott esztendőkön keresztül felé sem néz a templomnak? Ilyen körülmények között nem csoda, ha némelyek komolyan kérdésbe teszik azt, amit pár évvel ezelőtt éppen a mi Debreczeni Protestans Lapunk tett hosszabb vita tárgyává, hogy tudniillik a lelkésznek érdemes-e egyetemi végzettséggel bíró egyénné lenni?

Távol legyen tőlem, hogy az én csekélységem utólag erre a veszedelmes kérdésre nézve helyeslő álláspontra helyezkedjek. Csak annyi bizonyos, hogy akár a nép előtt való jó példaadás, akár egyházi életünk anyagi és szellemi állapotának vezetése, irányítása szempontjából vizsgáljuk is az intelligens osztálynak istentiszteleteink iránt itten-ottan megnyilvánuló idegenkedését, közönyös voltát, azt kell mondanunk, hogy igenis az intelligens osztályt nekünk feltétlenül meg kell nyernünk, hódítanunk a mi templomaink látogatására.

De hogyan történjék ez? — kérdik itten-ottan. Lehetnek közöttünk, akik esetleg Sámbar Mátvás módorára gondolva, azzal a tervvel állanak elő, hogy úgy vasárnaponként, — népiesen szólva — egy kis szószéki dorgatórium nem ártana az uraknak. Szerény meggyőződéseim szerint ez a fegyver ma már nem a mi fegyverünk. Ezzel az eljárással legfeljebb csak izgatnók a mi egyszerű magyarjainkat a tanult elem, az értelmiség, az intelligencia ellen. Inkább társadalmi úton próbáljuk meg ezt a hibát kiköszörölni. Vannak nekünk hála Istennek szép számmal jó modorú, közszeretetlen álló papjaink és világi embereink. Ezeknek a kiválóan érdemes paptársaimnak, továbbá — amit első helyen kellett volna említenem — ami mostanáig hűnek bizonyult, drága világi embereinknek, illusztris férfainknak, tisztelettel ajánlom ezt a becses társalgási témát a mostani „égszakadás-földindulás“ rettenetes napjaiban. Beszéljenek, elmélkedjenek nyájas baráti körben arról is, hogy mit várhatunk mi a saját híveinktől, ha vallás-erkölcsi téren nem lesznek többé példaadói az egyszerű embereknél? Vallásos egyleteink, egyháztársadalmi összejöveteleink pedig karolják fel ezt a lényegtelennek hétköznapiaknak látszó, de ma felettebb fontos, aktuális kérdést.

Az északi és a keleti határon meg van már alázva a mi Góliátunk, akitől évtizedek óta féltünk és remegtünk. Most már az legyen egyik fontos tennivalónk, hogy maradandó otthont szerezzünk a magyarság szívében a józan keresztyén hitéletnek, a tiszta erkölcsnek. Így aztán joggal remélhetjük, hogy ennek a vérözönből, könytengerből újjáéledett szép Magyarországnak a jövője, biztosítva lesz időtlen-időkig.

Baráth Imre.

Közélet

A káplánok.

Essék már szó ezekről is, mikor arról van szó, hogy kik szorultak rá és kik kapjanak hadi segílyt. Törmörülés, szervezkedés minden vonalon. Állami és nem állami tisztviselők kérő-követelő szava zúg felénk a szervezeti és egyesületi törekvések szolgálatában álló ujságok hasábjairól. A panaszos zsolozsmát zengők khórusába beállunk mi is református káplánok. Így talán megindítóbb is... de teljesebb is lesz a kar! Hátha volnának fülek a hallásra.

Tartózkodom felszólalásom okainak obligát felsorolásától. Egyházi, humánus és szociális munkáikodásunkra sem hivatkozom. Miért is volna ez?! Hisz aki elolvassa az állami tisztviselők panaszát; jegyzők-papok-tanítók keserveit; nélkülözéseit-küzködését az élettel, rettentő tusáját a háborúval: akárcsak a mi panaszunkat hallaná, szenvedéseinket látná. Ott feleletet talál a fenti kérdésekre is. Miért bocsátkoznám hát ismétlésbe? Még azon is sokáig gondolkoztam, hogy egyáltalában felszólaljak-e? Mert őszintén szólva, sokkal eredményesebbnek gondoltam volna, ha más, egy káplánnal súlyosabb szavú ember emel szót ez ügyben! De nem tette ezt senki. Legyen hát e néhány sor a memento. Itt eszembe jut egy régi pörünk. Akkor sokan a vezércikkírók közül valainkra akarták dobni egyházaink nem fényes állapotáért a felelősség odiumát... Akkor gondoltak ránk! Ma?!... Hiába böngészem végig egyházi lapjaink hasábjait; egyházkerületi és egyházmegyei gyűlésekről szóló tudósításokat. Sehol egy árva hang érdekünkben. Pedig ott el van sírva a lelkészesség búja-baja: hanem a káplánokról elfelejtkeztek. Mintha nem is volnának a világon. Vagy talán azért, mert helyzetünket oly fényesnek tartják, mely segítségre nem szorul?... Én nem tudom.

Nem akarok meglátnadni senkit, felelősségre vonni még kevésbé. Nincs is jogom hozzá, de még ha volna sem tenném. És most, amikor tarthatatlan helyzetünk szanalását kérem, akkor sem óhajtom azt, hogy segítségünk amaz atamizna rovására történjék, melyet egyik-másik lelkész élvez. Nem! Ez a segítség nem is kelene! Hanem talán másképen lehetne helyzetünkön könnyíteni. Budapest székesfőváros nem is olyan régen 27.000 koronát utalt ki a róm. kath. segédlelkésznek drágasági pótlék címén. Ha egy város a segédlelkésznek munkájának honorálását jogosnak és méltányosnak tartja, mennyivel inkább méltónak kell erre tartani azt az egyházaknak.

Az idők kereke a háború alatt óriásit fordult, de a mi állapotunk maradt a régi! Régi öreg papok mesélik, hogy ők 100 pengő forintért, egy pár új eszímáért, 2 rendbeli talpalásért és 5 kiló faggyúért szolgáltak. „Tempora aurea“. Hej de boldogok is lehettek! Mi pedig szolgálunk 500 hadi bankóért, ami türe, cernára is majdnem kevés, amivel a rossz ruhánkat megfolytozzuk. Hát akkor hol marad még a foltok való, vagy az új ruha?!... Pium desiderium... Ugyan micsoda most egy évre 500 korona? amiből az ellátáson kívül minden néven nevezendő kiadásainkat fedeznünk kell? Semmi! És mi 2 évig ebből a semmiből éltünk. Igaz, hogy nyomorogva. De a harmadikban már elszakadt a ruhánk, hogy még a foltot sem állja és lyukas a cipőnk... a harmadikban már nem tudunk megélni. Ezért emeljük fel kérő szavunkat. Vajha meghallgatásra találunk!

Jubász András,
sarkadi református s. lelkész.

Halottaink

Szentkirályszabadjai dr. Karsa István volt pápai, később debreczeni jogakadémiai tanár, Veszprémmegye törvényhatósági bizottságának tagja, munkás életének hetvenedik, boldog házasságának negyvenkettedik évében, folyó hó 7-én, hosszú betegség után elhunyt. Peldás jellemű férfi, buzgó keresztyén, fennkölt gondolkozású, műveltlelkű, nemes szívé emberbarát, tudós

professzor, igazi főszyökeres magyar ember, ernyedetlenül foglalkozó hivatásos szellemi munkás és boldog férj költözött el benne közülünk, kik őt őszinte tisztelettel, szeretettel, hűséggel és ragaszkodással mindig büszkén vallottunk a debreczeni Alma Mater díszének, dícsékedésének. Temetése folyó hó 9-én, delután négy órakor volt a veszpremi református templomból földi maradványa a veszpremi alsó városi temetőben levő családi sírholtban lön végső nyugalomra elhelyezve. Áldó kegyelettel örizzük emléket, ragondolván a gyászjelentésen jellegű alkalmazott eme szavakra: „Eljö az óra, melyben mindenek, kik a koporsóban nyugosznak, meghallják az Isten Fianak szavát”.

Idősb Józsa Pál nyugalmazott református igazgató-tanító életének hetvenedik, boldog házasságának negyvennyolcadik évében, hosszas és súlyos szenvedés után, folyó hó 10-én, Kisújszállason jobblétre szenderült. Fáradozatlanul és eredménydúsan munkálkodó mintatanító, arany kedélyű, áldozatkész, hívő, jó ember és boldog patriárkai családfő volt a megboldogult, kit bánatba borult hű özvegy hitvestársán kívül kilenc gyermeke, vejei, menyei és tizenkét unokai gyászolják. A hű kegyelet áldólag őrzi emlékét nemzedékről-nemzedékre.

Áldás és béke hamvaikra!

Különfélék

Demokrácia.

Sok szó esik manapság a demokráciáról. Sok mindent várnak, remélnek tőle, minttha csak valami megváltó eszme volna, amelynek a megszületéséért némelyek még talán a haború vérözönét is képegek volnának kiengesztelési áldozatként tekinteni.

Pedig hát a demokrácia nem új eszme; megvalósulását ott látjuk, szinte klasszikusan kifejeződve a görög—latin világban. Az a demokrácia azonban a tündöklő és példás nagy jellemek mellett megtúrta a rabszolgaságot, a demagógiát és az osztrakizmoszt, a jök száműzetését.

Valódi demokrácia áldatosan csak akkor működik, ha nemesak csupán a vezetők, hanem a nemzet tagjai is valamennyien tudatos jellemek, lelkileg egyedül a lelkiismerettől függő és Istennek mindenkor számot adni kész egyéniségek, szóval olyanok, amelyeneket kizárólag az evangéliumi keresztyénség képezhet.

Ha a jövőd korszak demokráciája a keresztyénség igazi jellemképző és irányító hatását kihagyná számításából, oly útra tévedne, amely vagy demagógián át (mint a görög), vagy zsarnokságon át (mint a római), elkerülhetetlenül esőddel végződnek.

Videant consules...

A debreczeni m. kir. tudományegyetem magist-rátusa az 1917—8. évre a következőleg alakult meg: Rector magnificus dr. **Erdős József**; a hittudományi kar dékánja **Zoványi Jenő**, a jog- és államtudományi karé dr. **Bernolák Nándor**, a bölcsészeti- nyelv- és történet-tudományi karé dr. **Pápay József** lesznek. Melegen üdvözöljük az egyetem új méltóságviselőit, kik közül a rector és a bölcsészeti karé dékán nagyon sok és nagyon kiváló érdemet szerzett debreczeni református kollégiumunk szolgálatában is. Nagy örömünkre szolgál az egyetem tanácsában a másik két kiváló tudós mellett kollégiumunk volt akadémiai tanári karának e két kitünő-

ségét látni, mint fényes bizonyosságát annak a ténynek, hogy országosan, sőt európaszerte elismert és nagyra-becsült tudományos előkelőségeket adott kollégiumunk az egyetemnek, s hogy viszont a legkitünőbb tudósok is szívesen fáradoznak az új szolgálat körében is a református autonóm kormányzatban és meleg szeretettel ragaszkodnak a debreczeni református kollégiumhoz, mint **Erdős** és **Pápay**. Különösen őszinte szeretettel és tisztelettel üdvözöljük az egyetem jövő évi fejét, lapunknak is hosszú évek óta illusztris munkatársát, dr. **Erdős Józsefet**, és kívánjuk, hogy a legnagyobb megüszteltetést, melyet az egyetem nyújthat, friss erőben és állandó egészségben viselhesse.

Az első érettségi vizsgálat leánygimnáziumunkban június 7-én és 8-án tartott meg. A vizsgálat elnöki tisztét dr. **Baltazár** Dezső püspök maga töltötte be, míg az igazgató tanács részéről **K. Tóth** Kálmán és dr. **Kun** Béla vettek részt a vizsgálaton, melyen **Koncz** Aurélné igazgatónőn kívül **Rabold** Gusztáv, dr. **Batta** István és **Tóth** Etelka gimnáziumi tanárok működtek mint kérdezők. A vizsgálat valóban fényes eredménye bizonyosságot tett úgy a tanulók rendkívüli szorgalmáról és tehetségéről, mint — s nem kisebb mértékben — a tanári kar munkájának nagy kiválóságáról. Valóban bámulatos szabatossággal fordították a lánykák a legnehezebb latin konstrukciókat és hihetetlen pontossággal fejtették meg a komplikált matematikai feladványokat. Az eredmény feltűnően kedvező volta egyáltalán nem az enyhe megítélésnek eredménye, sőt mondhatjuk, a szokásos mértékkel mérve is lehetett volna az eredmény még kedvezőbb is. A 12 jelentkező közül jelesen éret 7: **Bészler** Gizella, **Fischer** Jolán, **Gálfy** Anna, **Hegedüs** Julia, **Kiss** Ilona, **Polster** Erna, **Sipos** Mária; — jól érettek **Goldberger** Róza, **Komáromy** Ilona, **Német** Mária, **Reichard** Lili, **Rother** Márta. A vizsgálat végeztével **Baltazár** Dezső püspök mondott a növendékekhez mély hatású beszédet. Este pedig az érettségit tett növendékek barátságos vacsorára gyűltek össze az intézetben, — melyen a vizsgálóbizottság tagjai is megjelentek.

A debreczeni református egyházmegye lelkész értekezlete folyó hó 7-én tartotta meg összejövetelét a jelenvolt tagok élénk érdeklődése mellett. Elnökül **Dávidházy** János esperest, jegyzőül **Veress** Balint henczidai lelkészt választották meg újlag egybehangzó bizodalommal. Határoztak három neveltetési segély kiosztása tárgyában. Megállapították, hogy a reformáció negy-százados évfordulóját az egyházmegyei őszi közgyűlés keretében, október hó 9-én és 10-én ünneplik meg **Berettyóújfaluban**, ahol ugyanakkor felavatják az egyházmegye polgári leányiskoláját. Az ünnepélyes istentiszteleten imádkozik **F. Varga** Lajos egyházmegyei főjegyző és predikál **Jánosi** Zoltán debreczeni lelkész, egyházkerületi tanácsbíró. Az istentisztelet után lesz az iskolaavató diszközgyűlés, amelyet **Dávidházy** János esperes nyit meg alkalmi beszéddel. Az értekezleti program másik kiemelkedő pontja volt **F. Varga** Lajos értékes felolvasása az úrvacsorai háborús kérdéstről. E tanulmányt, melyhez egyebek között **Jánosi** Zoltán fűzött a gyökere-kig lehető tudományos és gyakorlati kommentárt. Lapunk legközelebbi számaiban közölni fogjuk. Kimondották továbbá, hogy a katolikus úrnapijának állami ünnepként történt elrendelése ellen szót emelnek az egyházmegye útján az egyházkerületnél és ezzel a konventnél s annak útján az illetékes helyen.

Pelbívás! A paróchiális könyvtár-bizottság legutóbbi gyűlésének határozatából kifolyólag tisztelettel kérem „A betű öl, a lélek az, amely megelevenít” jeliségű mű szerzőjét, hogy „Az egyházi és iskolai kormányzat” című pályamunkájának visszaküldése iránt intézkedni szíveskedjék. Pápa, 1917 június 7. Dr. Antal Géza, biz. előadó.

Dóczi Imre 40 éves jubileumi alapítványára újabban a következő összegek folytak be: Bartoniek Géza az Eötvös-Collegium igazgatója 20 K, a hajdunánási református főgimnázium fenntartó testülete 200 K. Az alapítványi tőke mai állása: 7000 korona hadikölcsönkötvényben és 820 38 K takarékpénztári betétben, összesen 7820 K 38 f. Debreczen, 1917. május 13. Karai Sándor, református főgimnáziumi igazgató.

Sass Béla 25 éves tanári jubileumi alapra adakozott Jakucs Sándor Hajduszovát 5 kor.

A nagyrábéi presbiteriumnak lapunk Hivatalos Értesítője folyó évi 21—22. számában a XXXVIII. lapon közzétett pályázati hirdetésénél sajtóhiba történt, amennyiben a *csupáncsak leánytanítói állásra* vonatkozólag ez olvasható: *A kántortanítói állás javadalma*: stb., holott ez csupáncsak leánytanítói állás. Eszerint a szóban forgó pályázati szöveg ötödik sora, vagyis a második bekezdés eképpen igazítandó ki és így értendő: *A leánytanítói állás javadalma*: 1. Lakás, mely áll három padlózott szoba stb.

Tartalom: Dr. Láng N., Egyetemi rektori záró beszéd. — Fekete Gy., Rendezkedés a missziói munkaműködőn. — Egyház: Baráth L. Templomunk és az intelligencia. — Közélet: Juhász A., A káplánok. — Halottaink. — Különfelek.

1361—1916—17. Koll. ig. sz.

Pályázat külföldi egyetemi ösztöndíjra.

Az Egri Dobray—Horváth Kovács alapítványból az 1916—17. évről egy végzett hittanhallgató 1000 korona ösztöndíjban részesül, mellyel külföldi tanulmányt köteles folytatni. Folyamodhatnak régebbi évfolyamban végzett hallgatók is. Aki az ösztöndíjat elnyeri, köteles a külföldi egyetemen kiállított és láttamozott lecke-könyvét az 1917—18. egyetemi év első felének végén a debreczeni református kollégium igazgatójának bemutatni s ha ezt elmulasztaná, az ösztöndíjat visszafizetni köteles. Mire nézve az ösztöndíj utalványozása előtt kötelező nyilatkozatot tartozik adni. Az ösztöndíjat a kollégium pénztára egy összegben a kollégiumi igazgató utalványára 1917 szeptember 15. után fizeti ki. A folyamodványokat, melyekhez a lecke-könyveket is csatolni kell, 1917 július 1-ig kell benyújtani a kollégiumi igazgatóhoz.

Debreczen, 1917 június 13.

Dr. Lencz Géza,
koll. rektor.

Pályázati hirdetés.

A miskolczi református főgimnázium előjárósága pályázatot hirdet egy *rendes* tanári állásra a lörténelem-földrajz tanszakon. Az állás javadalma 2400 K törzsfizetés, a szokásos állami fizetékiegészítés, a kezdőfokon 800 K lakáspénz, ötödéves 200 K-ás korpótlékok.

Ugyanazon előjáróság pályázatot hirdet egy magyar-latin és egy matematika-fizika tanszakú

helyettes tanári állásra az 1917—18. tanévre. Ezek javadalmazása 1600 K fizetés és 400 K lakpénz.

A kellőkép felszerelt kérvényeket a miskolczi református egyháztanácsához címezve 1917 június 30-ig kell a főgimnáziumi igazgatóságához beküldeni. Pályázhatnak református, általában protestáns vallású tanárok és tanárjelöltek. Az állásokat 1917 szeptember 1-én kell elfoglalni.

Miskolcz, 1917 június 4.

Dr. Tüdös István,
egyh. tanács i. elnök.

Dr. gróf Haller József,
főg. igazg. tan., elnök.

Csorba György,
főgimn. igazgató.

Pályázat.

A mezőtúri református főgimnázium igazgatótanácsa pályázatot hirdet egy rajz- és egy mennyiségtan-természettan szakos helyettes tanári állásra évi 2000 K fizetéssel. Pályázhatnak protestáns vallású tanárok és tanárjelöltek megfelelő okmányokkal. Az intézet fenntartó testületéhez intézett kérvények 1917. évi június 25-ig küldendők be az igazgatóságához. Az állások szeptember hó 1-én foglalandók el.

Mezőtúr, 1917 június 5.

Csomasz Dezső,
az igazgatótanács elnöke.

Borsos Károly,
igazgató.

Pályázat.

A *karczagi* református egyház pályázatot hirdet a nyugdíjba vonulás miatt megüresedett önálló orgonista-kántori állásra.

Javadalma: 1. Lakásul 3 padlózott szoba, előszoba, konyha, kamara s 3 mellékhelyiségek hasznosértéke 500 K. 2. Föld, 13 kat. hold tilalmasi szántó föld, hasznosértéke 810 K. 3. 406 □-öl szőlőkerti föld a kis vénkertben, hasznosértéke 20 K. 4. Két öl kemény tűzifa, beszállítva 100 K. 5. 16 q búza, 5 évi átlag szerint 1922., á 30 K = 480 K. 6. 12 q árpa, 5 évi átlag szerint 1922., á 20 K = 240 K. 7. Készpénzfizetés 420 K. 8. Temetési stólajövedelem, minimális számításal mintegy 860 K. 9. A földek adóját az egyház fizeti. Együtt 3430 korona.

Megjegyezni kívánjuk, hogy a második kántori állás szervezése és betöltése esetén, a pályázat alapján megválasztandó kántor, az új kántorral felváltva fog temetni, de az így elvezítendő fél temetési stóla kárpótlásául 10 kat. hold legelői föld hasznosévezetét fogja kapni.

Köteleltsége: 1. Az istentiszteleti éneklésnek vezetése orgona-kísérettel. 2. Temetési énekkar szervezése. 3. Az orgona hibátlan voltára gondosan ügyelni. Általában az I. t.-cz. 131—135. §-ok betartása.

Pályázati kérvények oklevéllel, zenei ké-

pességről szóló bizonyítvánnyal, keresztlevéllel, eddigi szolgálatot igazoló bizonyítvánnyal, katonai kötelezettséget igazoló okmánnyal felszerelve az egyháztanács alulírott elnökéhez nyújtandók be 1917. évi június 22-ig.

Próbaéneklés és orgonázás 1917. évi június hó 29-én tartatik, reggeli 9 órakor kezdve.

Megfelelő pályázó hiányában az egyház ez állást új pályázat alá bocsátja. Ha pedig a választás megtörténik, a megválasztott kántor állását 1917. évi szeptember hó 1-én elfoglalni köteles s az elfoglalás napjától javadalma folyósítatik.

Karczag, 1917. évi június hó 1.

Madarász Imre,
egyháztanácsi lelkészelnök.

2-2

KÖNYVUJSÁG

Tanulmányok, bírálatok és ismertetések
a magyar és külföldi irodalom köréből.

Szerkesztik CZEGLÉDY SÁNDOR pápai ref. theol. akad. tanár;
Lic. FIZÉLY ÖDÖN, aranyosmaróti ev. lelkész és SZIMONIDESZ
LAJOS, nagybörzsönyi ev. lelkész.

Megjelenik
július és augusztus hónapok kivételével minden hó 15-én és 30-án.

ELŐFIZETÉSI ÁRA EGY ÉVRE 10 KORONA

Kiadja: Scholtz Testvérek könyvkereskedése Budapest, IX.,
Ferenéz-körút 19., ahonnan bármely egyházi vagy világi irodalmi
termék beszerezhető. Gondos kiszolgálás, előnyös feltételek.

Legszebb konfirmációi ajándék

SZOLNOKY GERZSON

MENNYORSZÁG KAPUJA

Ezen imádságos könyvecskeből a tiszántúli, tiszáninneni és dunántúli református egyházkerület püspökei ajánló körlevelükben többek között a következőket mondták: „E hangban és tartalomban nemesen egyszerű, mégis gyönyörűsége kis imádságos könyvet, mely mint hiszem, ifjúságunk nagy lelki épülésére szolgál, a legmelegebben ajánlom becses figyelmökbe és szeretetökbe. Főként a konfirmáció alkalmával szíveskedjenek ezt az ifjúságnak ajánlani. Egyfelől hozzátartozóik, másfelől egyházunk alig adhat ifjainknak kedvesebb és hasznosabb ajándékot.” — A 168 oldalra terjedő 12¹/₂x8¹/₂ cm. nagyságu, zsebbe tehető imádságos könyvnek ára, mely igen finom, famentes, simitatlan papíron készült, rendkívül elegáns, egy úrvacsorát osztó lelkész és két, az úrvacsorát felvevő gyermek arcképével díszített vászonkötésben jelent meg. 1 korona 20 fillér.

10 péld. megrendelésénél 96 fill., 25 péld. megrendelésénél 90 fill., 50 péld. megrendelésénél 84 fill., 100 péld. megrendelésénél 78 fill., 500 péld. megrendelésénél 72 fill., 1000 péld. megrendelésénél 66 fill. Megrendelhető

HEGEDÜS és SANDOR
KÖNYVKIADÓHIVATALÁBAN, DEBRECZEN.

A „HANGYA”

a Magyar Gazdaszövetség fogyasztási és értékesítő szövetkezete bármely községbe költségmentesen küldi ki megbízottját, ahol fogyasztási és értékesítő szövetkezetet akarnak szervezni. Mielőtt a mozgalmat megindítanák, forduljanak a kezdeményezők útbaigazításért a „Hangya” igazgatóságához: Budapest, IX. Közraktár-utca 34. sz. A „Hangya” kötelékében az 1915. év végén 1300 fogyasztási szövetkezet működött, amelyek összforgalma 60.000,000 korona volt.

Földmivelő népünk erkölcsi emelkedésének és vagyoni gyarapodásának legbiztosabb eszköze a gazdasági szervezkedés. A termelés fejlesztése, az értékesítés kedvezőbbé tétele, a háztartási és gazdasági szükségletek jutányosabb beszerzése csak fogyasztási és értékesítő szövetkezetek útján érhető el.

A 400-ik évfordulóra!!

Két beszéd

utóimákkal, a négyszázados évfordulóra.

Irta: Paulik János ev. lelkész.

Ára 60 fillér.

Öt prédikáció.

Elmondták: Dr. Kecskeméty I., dr. Kenessey B., dr. Révész I. és Nagy Károly.

Ára 2 K 20 fillér.

„Erős várunk”

Emlékfüzet az évfordulóra, az iskolákban tartandó emlékünnepek teljes programjával.

Ára 64 fillér.

Emlékalbum

a reformáció 400 éves évfordulójára. A jelenlegi püspök és főgondnok urak cikkeivel és színnyomatu arcképével.

Ára 6 korona.

(Ez a munka sajtó alatt van, előjegyzést elfogadok.)

Kaphatók:

Kókai Lajosnál

Budapest, IV., Kamermayer Károly-u. 3.

Portóra a bolti ár 10⁰/₀-a is beküldendő.